

Teorie tekstów kultury

Wykład 12

Postkolonializm

dr Krzysztof Gajewski

1 Inspiracje metodologiczne

- relatywizm kulturowy (Franz Boas) vs. ewolucjonizm kulturowy (Edward Burnett Tylor)
- teoria krytyczna Szkoły Frankfurckiej (Max Horkheimer, Herbert Marcuse) — nauka jako element społecznego procesu produkcji
- krytyka dyskursu (Michel Foucault) — archeologia wiedzy

2 Główne pojęcia

- Teoria postkolonialna, krytyka postkolonialna
- Imperium i kolonia, kolonizator i kolonizowany
- Centrum i peryferia
- Stereotyp
- Wyobraźnia antropologiczna (Andrzej Mencwel)
- Monocentryzm, etnocentryzm, europocentryzm
- Wspólnota wyobrażona (Benedict Anderson) — druk jako narzędzie nacjonalizmu
- Global North vs. global South

3 Kanon literacki

- Szekspir, *Burza*: Prospero nauczył Kalibana mówić, język staje się narzędziem panowania
- rasizm *Jądra ciemności* Josepha Conrada
 - Kongo Leopoda II
 - *Czas Apokalipsy* Francisa Forda Coppoli

4 Diagnoza i terapia

- Uzasadnienie panowanie imperium nad kolonią
 - Hegemoniczna historiografia
 - Hegemonia kulturowa
 - Polityka językowa, norma językowa a błąd
- Opresja społeczna, wykluczenie, marginalizowanie
- Subaltern (Podporządkowany Inny)
- Emancypacja, subwersja (walka przy pomocy języka)
- „odkrycie Ameryki”, „Indianie”

5 Przedstawiciele

- Franz Fanon (1925-1961)
 - *Wyklęty lud ziemi* (1961)
 - marksizm
 - psychologiczne skutki kolonializmu
 - „kolonializm to przemoc w stanie natury, która może się ugiąć jedynie przed większą przemocą” (*Wyklęty lud ziemi*)
 - murzyńskość (*Négritude*)
- Edward Said (1935-)
 - *Orientalizm* (1978)
 - * Archeologia orientalizmu, krytyka dyskursu na temat Orientu
 - * Ludzie Wschodu (*Orientalists*) nie mają głosu

* Thomas Edward Lawrence

– *Kultura i imperializm* (1993)

* przykłady z Josepha Condrada („Jądro ciemności”), Jane Austen („Mansfield Park”)

- Gayatri Chakravorty Spivak (1942-), Homi K. Bhabha (1949-), bell hooks (1952-)

6 Teoria postkolonialna w Polsce

- Liga Morska i Kolonialna
- Grunt polski: studia postzależnościowe (Hanna Gosk)

Literatura

- [1] Benedict Anderson, *Wspólnoty wyobrażone: rozważania o źródłach i rozprzestrzenianiu się nacjonalizmu*, przeł. S. Amsterdamski, Kraków 1997.
- [2] Frantz Fanon, *Wyklęty lud ziemi*, przeł. H. Tygielska, Warszawa 1985.
- [3] Hanna Gosk, *Opowieści skolonizowanego/kolonizatora. W kręgu studiów postzależnościowych nad literaturą polską XX i XXI wieku*, Kraków 2010.
- [4] Edward Said, *Kultura i imperializm*, przekł. M. Wyrwas-Wiśniewska, Kraków 2009.
- [5] Edward Said, *Orientalizm*, przeł. W. Kalinowski, Warszawa 1991.
- [6] José María Tortosa, *Polityka językowa a języki mniejszości. Od wieży Babel do daru języków*, przeł. A. Rurarz, Warszawa 1986